

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 7 december 2018

Mål nr

Ö 4039-18

PARTER

Klagande

AL

Ombud: Advokat EA

Motparter

1. Försäkringskassan

Fyrvallavägen 3

831 84 Östersund

2. Johansson & Winge AB

Box 870

301 18 Halmstad

3. SL

4. Skatteverket

Rättsavdelningen

171 94 Solna

Dok.Id 155206

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

5. Solonhus AB
Herkulesgatan 4
341 33 Ljungby

6. Sunda AB
Södra Kansligatan 14
802 52 Gävle

7. BW med uppgiven firma

SAKEN

Utmätning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts beslut 2018-08-01 i mål ÖÄ 2172-18

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut upphäver Högsta domstolen Kronofogdemyndighetens utmättningsbeslut den 23 maj 2018 med nr 12182043773.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

AL har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens beslut, ska upphäva Kronofogdemyndighetens utmättningsbeslut den 23 maj 2018.

Skatteverket har motsatt sig att hovrättens beslut ändras. Övriga motparter har beretts tillfälle att yttra sig men inte avhört.

Högsta domstolen har den 27 augusti 2018 beslutat att någon åtgärd för verkställighet av utmättningsbeslutet tills vidare inte får vidtas.

SKÄL

Bakgrund

1. AL utsattes 2017 för allvarlig brottslighet och tillerkändes skadestånd för bl.a. personskada och kränkning.
2. Brottsoffermyndigheten betalade den 20 november 2017 drygt 80 000 kr i brottsskadeersättning till ett bankkonto som tillhörde AL och som inte innehöll några andra medel. Samma dag överförde AL 50 000 kr av brottsskadeersättningen till ett annat honom tillhörigt konto. Detta var tomt sånär som på 51 öre. Den 23 november 2017 använde AL 37 000 kr av dessa medel för inköp av en motorcykel.
3. Kronofogdemyndigheten beslutade den 23 maj 2018 att med stöd av 4 kap. 18 § utsökningsbalken utmäta motorcykeln för ALs skulder.
4. AL överklagade Kronofogdemyndighetens beslut och anförde att motorcykeln var inköpt för brottsskadeersättning som inte hade sammanblandats med hans övriga egendom och att den därför inte fick utmätas enligt 5 kap. 7 § andra stycket utsökningsbalken.
5. Såväl tingsrätten som hovrätten har avslagit AL överklagande med motiveringen att det skulle föra för långt att utsträcka utmättningsförbudet till att omfatta en motorcykel som har köpts för brottsskadeersättning.

Frågan i Högsta domstolen

6. Frågan i Högsta domstolen är om den motorcykel som AL har köpt för medel som han har fått i brottsskadeersättning omfattas av utmättningsförbudet i 5 kap. 7 § andra stycket utsökningsbalken.

Brottsskadeersättning

7. Brottsskadeersättning utges av staten för bl.a. personskada och kränkning som den drabbade orsakats till följd av brott om skadan inte täcks av annan ersättning som den skadelidande har rätt till. Ersättningen bestäms enligt reglerna i skadeståndslagen. (Se 1, 4, 5 och 10 §§ brottsskadlagen, 2014:322.)

8. Ersättning för personskada omfattar enligt 5 kap. 1 § skadeståndslagen dels ekonomisk skada, t.ex. sjukvårdskostnad och inkomstförlust, dels ideell skada, dvs. fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte eller annat stadigvarande men). Framför allt ersättningen för ideell skada har en starkt personlig karaktär. Skadeståndet syftar bl.a. till att ersätta den skadelidande för fysiskt och psykiskt lidande eller annat obehag i den personliga livsföringen. Avsikten är således att de besvär som skadan fört med sig i görlig mån ska neutraliseras eller lindras. (Se prop. 2000/01:68 s. 40.)

9. Den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära ska ersätta den skada som kränkningen innebär. Skadeståndet bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet. (Se närmare 2 kap. 3 § och 5 kap. 6 § skadeståndslagen).

10. Kränkningserättningen avser att kompensera känslor som den kränkande handlingen har framkallat, såsom rädsla, förnedring, skam eller liknande som inte tar sig sådana medicinska uttryck att det föreligger en personskada (jfr p. 8). Ersättningen ska bidra till att den drabbade får upprättelse för den kränkande handlingen och därmed återställa dennes självrespekt och självkänsla. Tanken är att ge den skadelidande en möjlighet att genom kränkningserättningen t.ex. unna sig något extra och därigenom skingra tankarna på

kränkningen och den olust och det obehag som han eller hon har åsamkats.
(Se a. prop. s. 19 och 48.)

Utmätningförbud beträffande brottskadeersättning

11. Ett anspråk på brottskadeersättning för bl.a. personskada och kränkning får enligt 32 § brottskadelagen inte utmätas för den skadelidandes skuld. I fråga om förbud mot utmätning sedan ersättningen har betalats ut tillämpas 5 kap. 7 § andra stycket utsökningsbalken. Det innebär att ersättning som har betalats ut, och som hållits avskild, inte får utmätas om den ska tillgodose ett försörjningsbehov som alltjämt kvarstår eller, i annat fall, om mindre än två år har förflutit från det att medlen betalades ut.

12. Tanken bakom utmätningförbuden i såväl brottskadelagen som utsökningsbalken är att ersättningen har en så starkt personlig prägel att den ersättningsberättigade bör ges möjlighet att använda den för sitt avsedda syfte (se prop. 2013/14:94 s. 47, jfr NJA 1987 s. 746, NJA 2001 s. 823 samt NJA 2017 s. 343).

13. När det gäller kravet på att medlen ska ha hållits avskilda kan ledning hämtas i lagen (1944:181) om redovisningsmedel. Där anges att vad den som mottagit medel för annan, med skyldighet att redovisa för dem, för sådant ändamål har inestående på räkning i bank eller annars håller avskilt ska vara förbehållet huvudmannen, såvitt beloppet avskilts utan dröjsmål.

14. I förarbetena till lagen uttalas att medel som har satts in på en bankräkning inte kan anses behörigen avskilda om den redovisningsskyldige genom insättningar och uttag för egen del använder bankräkningen som ett vanligt privat bankkonto (se NJA II 1944 s. 411).

Utmätningsförbud avseende sådant som trätt i ersättningens ställe

15. I förarbetena till utsökningsbalken förutsätts att utmätningsförbudet kan gälla även det som har trätt i ersättningens ställe (surrogation). De enda exempel på detta som ges är dock att medlen har satts in på en bank eller använts till att köpa värdepapper. Därutöver anges endast att det är tveksamt hur långt surrogationsprincipen sträcker sig. (Se prop. 1980/81:8 s. 503.)

16. Förarbetena ger alltså inte någon närmare vägledning i frågan om utmätningsförbudet gäller även egendom som har trätt i stället för de utbetalda medlen. Det framstår emellertid som naturligt att detta får avgöras mot bakgrund av framför allt ändamålet med ersättningen och syftet med utmätningsförbudet. Vidare bör en avvägning göras mot det allmänna borgenärsintresset.

17. Som berörts är bakgrunden till utmätningsförbudet att ersättningen har en starkt personlig prägel. Förbudet hindrar att ersättningen, så länge den inte sammanblandas med den skadelidandes övriga egendom, tas i anspråk av hans eller hennes borgenärer. Syftet är således att under vissa förutsättningar och med viss begränsning ge den skadelidande möjlighet att fritt använda ersättningen. (Se p. 12.)

18. Ändamålet med ersättningar av dessa slag och det syfte som ligger till grund för utmätningsförbudet medför att starka skäl talar för att förbudet bör gälla även i sådan egendom som den skadelidande har köpt för ersättningen. De allmänna borgenärsintressen som också ska beaktas talar inte med någon styrka i annan riktning. Under förutsättning att den skadelidande kan visa att egendomen i sin helhet härrör från den ersättning som utmätningsförbudet skyddar föreligger hinder mot utmätning av egendomen.

Bedömningen i detta fall

19. Det belopp AL erhållit har utgjorts av brottsskadeersättning avseende personskada och kränkning. Ersättningen syftar inte till att tillgodose ett

försörjningsbehov. Utbetalningen har emellertid skett för mindre än två år sedan och ersättningen är därmed, så länge den hålls avskild, skyddad från utmätning.

20. Av utredningen framgår att AL inte har sammanblandat det han erhållit i brottsskadeersättning med sina övriga tillgångar före det att han köpte motorcykeln. Han har således visat att motorcykeln i sin helhet härrör från brottsskadeersättningen. Utmätningförbud gäller därmed för motorcykeln, som har trätt i brottsskadeersättningens ställe.

21. Hovrättens beslut ska alltså ändras och utmätningbeslutet upphävas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Anders Eka, Kerstin Calissendorff, Svante O. Johansson, Sten Andersson och Stefan Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Glenn Karlsson